

חבל נחלתו

כמי מהפוסקים לפסוק במידה והוא אינו רוצה בביצים או בגוזלים. ואף אם נסבור כח"י והחכ"צ שחייב בשילוח אף אם אי"צ להם, ספק אם סנונית הרפתות היא עוף טהור, וע"כ אין חייבים בשילוח במקרה זה.

ונשאלתי על יונים שבנו קן במרפסת בית פרטי, ובקן גוזלים שאמורים לפרוח ממנו תוך כשבועיים, בעל הבית אינו רוצה לא בהם ולא באימם, אלא מעוניין בסילוק הקן והלכוך שנצבר מסביבו. האם חייב לשלח או שיכול לסלק את הקן עם גוזליו לעץ סמוך. ונראה לי כיון שהספק הוא מדאורייתא, האם חייב במצות שילוח אף שאינו רוצה את הבנים, לא ייגע בקן אלא קודם יטול את האם וישלחה, ואח"כ יעביר את הקן למקום אחר.

דאסיר, כי פליגי בדחיוורא כרסה, ר"א – אסר, ורבנן – שרו, והלכתא כרבנן דשרו". **למעשה הזיהוי אינו ברור** כשיש מיני עופות דומים (טסית, סיס). וכך כתב הרשב"א (תורת הבית בית שלישי שער ראשון, בבית הקצר עמ' 130 הוצ' וואלדען): "סנונית הדרה בבתים אם כריסה לבנה מותרת ואם לאו אסורה, ובמקומות האילו לא ראינו מי שנהג בהן היתר אף בכריסה לבנה". וכן רבינו ירוחם (נט"ו ח"ה) כתב שהסנונית מותרת, אבל העם נהגו בו איסור. והמהרי"ק (סי' קנח) אסרם וכן הפר"ח (יו"ד סי' פב ס"ק ט) כתב שנהגו לאוסרה משום חשש לחילופים³. ולמעשה אנו נוהגים בעוף זה כעוף טמא וע"כ אין בו מצות שילוח הקן.

מסקנה

במקרה שלפנינו ישנו ספק ספיקא: ספק

סימן לד

פדיון הבן בן גיורת

מעוברות, וילדו, אע"פ שהורתו שלא בקדושה, הואיל ונולד בקדושה חייב, שנאמר: פטר רחם בישראל (במדבר ג, יב) והרי פטרו רחם בישראל. אין ידוע אם קודם שנתגיירה או אחר שנתגיירה, המוציא מחבירו עליו הראיה".

במקרה הנשאל ברור שקודם התגיירה ואח"כ ילדה ומצד זה בנה חייב בפדיון. אולם, פסק השו"ע בסעיף הבא:

שאלה

גיורת נישאה לישראל, נולד להם בן, האם הוא חייב בפדיון, והאם פדיונו בברכה או מספק ללא ברכות וע"מ להחזיר?

א. דין גיורת שילדה בגיורתה

פסק השו"ע (יו"ד סי' שה ס"ב): "השפחה שנשתחררה וכוותית שנתגיירה כשהן

3. עי' בספרו של ד"ר זהר עמר: "מסורת העוף" במאמר "הדרור והסנונית במסורת ישראל" עמ' 69-84. וכן שם במאמרו על מצות שילוח הקן עמ' 222-242.

סימן לד – פדיון הבן בבן גיורת

מצבים: שנשאה בתולה; או שנשאה בעולה, אולם היא אמרה לו שלא היתה בהריון קודם וילדה או הפילה.

עדות בעלה שהוא יודע שהיתה בתולה וודאי שלא ביכרה נראה שתועיל במקרה דנן. כן נראה מהסוגיא בקידושין (עד ע"א): "אמר רב נחמן: שלשה נאמנין על הבכור¹, אלו הן: חיה, אביו, ואמו; חיה – לאלתר, אמו – כל שבעה, אביו – לעולם; כדתיניא: (דברים כא) יכיר – יכירו לאחרים, מכאן א"ד יהודה: נאמן אדם לומר זה בני בכור... במקרה הנוכחי עדות הבעל אינה על בנו אלא העדות היא על אשתו, ומצבה בעת קידושיה, וע"כ הלימוד מהתורה לא יועיל, אולם ניתן ללמוד ממילדת ואם שנאמנותם היא בגלל שמצויים אצל הולד (כאמור בראשונים על קידושין שם), שה"ה לגבי בעל בנידון זה. וכשם שהאמינוהו בטענת בתולים לאחר ביאה ראשונה, ה"ה כאן שהוא רק לענין איסור, והוא היחידי שיכול לדעת אם אמנם לא היתה בעולה בנישואיה. ואע"פ שכתובתה מנה, וא"א ללמוד מספר כתובתה ואין לה טענת בתולים (שו"ע אה"ע סי' ס"ג), בכ"ז אם מעיד כן נאמן, כש"כ שמחייב עצמו בפדיון בנו, וע"כ יאמנו דבריו.

וכ"נ להוכיח מקידושין (עט ע"ב): "תנו רבנן: אשה נשאתי במדינת הים – מביא ראיה על האשה וא"צ להביא ראיה על הבנים". ובהמשך (פ ע"א): "ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: מלקין על החזקות, סוקלין ושרפין על החזקות". וא"כ ק"ו שנאמן להעיד שהיתה

"העובדת כוכבים והשפחה שילדו ואחר כך נתגיירה ונשתחררו, וילדו אחר כך, פטור. שאין זה פטר רחם".

היינו אע"פ שפדיון הבן היא מצוה רק לישראל, בכ"ז אם הגיורת ילדה (או הפילה לאחר יותר מארבעים יום ליצירתו) בגיורת – בנה פטור מפדיון.

ונראה שכל הנושא אם היה לה ולד בגיורת אינו דבר שבערוה ואינו זוקק שני עדים, אלא הוא שאלה של איסור והיתר, שהנ"מ שלה היא ממונית – אם האב חייב בפדיון בנו. וכדוגמת הכרעה במתנות כהונה אחרות, האם קיים חיוב להפריש מתנות כהונה כגון ראשית הגז או זרוע לחיים וקביה. לדוגמא: שותפות נכרי פוטרת בהם, ואם יש עדות של עד אחד שנכרי שותף הרי בעל הבהמה פטור ממתנות וראשית הגז.

אף במקרה דידן אילו היה עד אחד שנולד לה בן בגיורת היה בעלה פטור מפדיון, וכן להיפך אם ישנה עדות ברורה שלא נולד לה בגיורת וזה פטר רחם שלה – חייבים לפדותו.

במקרה דנן היא התגיירה בגיל מאוחר (30), וכמובן אין עדים על עברה, ועומדת השאלה עפ"י מה ניתן לברר כי אמנם לא ביכרה בגיורתה.

האנשים הרלוונטיים לבדיקה הם בעלה והגיורת עצמה, וצריך לדון באלו תנאים הם נאמנים.

ב. נאמנות הבעל

עדות בעלה יכולה להיות על שני

1. לדין ירושה ולא לדין פדיון הבן.

חבל נחלתו

בתולה כשנשאה.

ג. נאמנות האשה כמסיחה לפי תומה

אם היא ספרה לו בעבר לפני נישואיהם או מעט לאחריהם שביכרה בגיורתה או שלא ביכרה בגיורתה, צריך לעיין אם היא נאמנת. לכאורה לפי ידיעותיהם היום, היא היתה אז מסיחה לפי תומה, ולא ידעה כלל מפדיון הבן. ואולי צריך לחלק בין מסל"ת בגוי לבין מסל"ת בישראל.

במסכת בבא קמא (קיד ע"א) נאמר במשנה: "א"ר יוחנן בן ברוקה; נאמנת אשה, או קטן לומר מכאן יצא נחיל זה".

ובסוגיא (קיד ע"ב): "אשה וקטן בני עדות יננה? אמר רב יהודה אמר שמואל: הכא במאי עסקינן – כגון שהיו בעלים מרדפין אחריהם, ואשה וקטן מסיחין לפי תומם ואומר: מכאן יצא נחיל זה. אמר רב אשי: אין מסיח לפי תומו כשר אלא לעדות אשה בלבד. א"ל רבינא לרב אשי: ולא? והרי נחיל של דבורים – מסיח לפי תומו הוא! שאני נחיל של דבורים, דקנין דרבנן הוא. ודאורייתא לא? והאמר רב יהודה – אמר שמואל: מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואומר: זכורני כשאני תינוק ומורכבני על כתיפו של אבא, והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב, ורבי חנינא מסיים בה הכי: וחברי בדילין ממני, והיו קורין אותי יוחנן אוכל חלות, והעלהו רבי לכהונה על פיו! בתרומה דרבנן. ואכתי דאורייתא לא? והא כי אתא רב דימי אמר רב חנא קרטיגנא, ואמרי לה רב אחא קרטיגנא משתעי: מעשה בא לפני ריב"ל, ואמרי לה: מעשה בא לפני רבי, בתינוק אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר: אני ואמי נשבינו לבין העכו"ם, יצאתי

לשאוב מים – דעתי על אמי, ללקוט עצים – דעתי על אמי, והשיאה רבי על פיו לכהונה! בשבוייה הקילו".

המדובר במסל"ת לגבי ממון (נחיל דבורים) וכאן הגמ' קובעת שפסולי עדות נאמנים כשהם מסיחים לפי תומם רק בדרבנן, ונראה שכיחידים. או לגבי עדות אשה להתירה להינשא או לגבי שבוייה, ורק בהם להתירם לגמרי עדות פסולים מדרבנן המסיחים לפי תומם תועיל. ולכאורה עדויות אלו צריכות כח ראיה גדול מאשר באיסורים. וע"כ באיסורים שעד אחד נאמן, יש מקום לומר שמסל"ת יהיה נאמן לפחות בכשר לעדות ואולי אף בפסולי עדות. אולם עדיין אין מכאן ראיה לגבי עד אחד באיסורים.

בתרומת הדשן (ח"א שו"ת, סי' עט) הסיק עפ"י הסוגיא בב"ק אף לגבי איסורין.

וז"ל: "שאלה: קנו ביצים מן הנכרי, ביו"ט שחל להיות אחר השבת. והנכרי היה מסיח לפ"ת (=לפי תומו) שנולדו קודם ב' או ג' ימים. יש לסמוך על דבריו ולהתיר הביצים לאוכלן באותו היום או לאו?

תשובה: יראה דלא שרינן להו, ולא סמכין אדבריו של נכרי כה"ג, אפילו במסיח לפי תומו. דחיישינן דלמא נולדו ביו"ט, והוי אסורים דאורייתא, הואיל ואחר השבת הוא מטעם הכנה. והכי פסק רב אלפס בריש ביצה, דקו"ל כרבה דסבר ביצה אסורה מדאורייתא ביו"ט אחר השבת משום הכנה (ביצה ב' ע"ב).

ובאיסור דאורייתא לא סמכין אנכרי מסל"ת, כדקאמר רב אשי בהדיא פ' הגזול (ב"ק קיד ע"ב), דאין מסל"ת כשר אלא בעדות האשה ובשבוייה דאקילו בה רבנן, ובשאר מילי דרבנן, ולא באיסורי דאורייתא. ובסמ"ק בהלכות גירושין אייתי דברי רב אשי לפסק

בכדי שיעשו, הואיל ונעשה בו איסור דאורייתא, משא"כ בדבר הבא מחוץ לתחום, ולהאי אסור אע"ג דבצד דאורייתא תליא מלתא, מ"מ אסרינן לה ביו"ט שני כמו בראשון, אפילו לדידן דבקיאינן בקביעא דירחא. י"ל שאני התם, דאותה גזירה לא שייכא אלא לענין איסור יו"ט, ומש"ה לא מפלגינן בין ראשון לשני, כמו שלא חלקו חכמים בשום איסור, אלא אסרו בשני כמו בראשון, בר מלגבי מת. אבל איסור דלא נסמך אנכרי מסל"ת, לא לגבי יו"ט איתמר, אלא כללא הוא בכל התורה, היכא דהאיסור מן התורה לא סמכינן עליה. ולפיכך בראשון דהוי דאורייתא אסור, ובשני דלדידן אינו אלא מדרבנן שרי. ונראה נמי דכ"ש ב' ימים דר"ה, דקו"ל נמי נולדה בזה אסור בזה, אם הנכרי מסל"ת סמכינן עלויה, דהכא ליכא הכנה מן התורה כל עיקר.

מתבאר מדבריו שכדי שנכרי יהיה נאמן באיסור דאורייתא הוא זקוק הן להיות מסל"ת והן שלא מרע את אומנתו. אולם אם הוא רק מסל"ת אינו נאמן אלא באיסורי דרבנן. ולא באר האם יש חילוק בין פסולי עדות לכשרים במסל"ת.

אולם כנגד דברי תרוה"ד נמצא באור זרוע (ח"ב - הלכות יום טוב ס' שלב): "והיכא שהעכו"ם מסל"ת ואומר שנוולדו קודם יו"ט ואינו יודע בטיב ישראל, זה היה מעשה בשפחת ישראל שלקחה בצים מן העכו"ם ביו"ט ושוב שאלו העכו"ם והיה מסל"ת שבע קודם יו"ט קנאם ולא היה יודע בעניני ישראל כלום, ושאלו למורי רבינו אב"י העזרי והתיר מדתניא בתוספתא דמאי בפ"ד ומייתי לה בסוף מסכת יבמות עכו"ם שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות הללו של ערלה הם של עזקה הם של נטע רבעי הם לא אמר כלום

הלכה. והא דכתב במרדכי בריש ביצה, דנכרי מסל"ת נאמן על הבצים שנוולדו קודם יו"ט, שהוי אינו משביח מקחו, דיותר טובים אותם שנוולדו היום משנוולדו אמש. י"ל דהויא איירי ביו"ט דעלמא שאינו לאחר השבת, דבדידיה ביצה שנוולדה אינה אסורה אלא גזירה דרבנן, כדאיתא בהדיא בגמרא, ולכך סומכים אדברי נכרי מסל"ת. **אבל לעולם ביו"ט שאחר השבת דאיכא חששא דאורייתא, לא סמכינן עליה.** וא"ת הא דאמרינן פ' גיד הנשה (חולין צ"ז ע"א), דמין בשאינו מינו אמרו רבנן לטעום קפילא. ופרש"י, דסמכינן עליה קפילא דנכרי מסל"ת, דאין מודיעים לו שצריכים לטעום אותו בשביל איסור והיתר, ואי קאמר דאינו טועם בו האיסור שרינן התבשיל. וכ"כ א"ז במס' ע"ז בהדיא. ואע"ג דלפר"ת טעם כעיקר דאורייתא במין שבאינו מינו י"ל דקפילא שאני, **דאומנתו בכך ולא מרע חזקתו,** ולא חיישינן דלמא משקר או לא דייק והכי איתא בהדיא בטור יו"ד, דמסקנת הרא"ש דבעינן תרתי, קפילא אומן ושהוא מסל"ת. ודלא כרשב"א דסבר דכל חד מהני, מסל"ת אפי' אינו קפילא, וקפילא אפי' מודיעין לו שצריכים לטעימתו בשביל איסור והיתר, משום דאומן לא מרע חזקתיה, סמכינן עליו. וא"ת תקשה לדידי אמאי מהני מסל"ת אפי' אינו אומן. י"ל דסבר כרש"י דטעם כעיקר דרבנן, ולכך סמכינן עליו מסל"ת אפי' אינו אומן. אבל היכא דאיכא ספיקא דאורייתא לא. אמנם נראה דאם חל יו"ט ראשון בשבת וביום א', דהשתא הוי יו"ט שני יו"ט שלאחר השבת אפ"ה סמכינן אנכרי מסל"ת. משום דלדידן דבקיאינן בקביעותא דירחא, אינו אלא מדרבנן. אע"פ שלענין נכרי שהביא דורון לישראל, דבר שיש בו חשש צידה או מחובר, דאסרי לה עד מוצאי יו"ט

חבל נחלתו

דלא נתכוין זה אלא להשביח מקחו. ואם אנו תולין להקל שלא להאמינו משום שמתכוין להשביח מקחו, ק"ו היכא שמגנה מקחו דודאי יותר טובים אותן ביצים שנולדו מחדש מאותן שנולדו מאתמול או קודם לכן. וסיפא דההיא הכי מיתניא בתוספתא: אבל אם אמר מאיש פלוני לקחתים משלי הבאתים נאמן להחמיר דברי רבי, ר"ג אומר [אין] נאמן שדברי העכו"ם לא מעלין ולא מורידין, מיהו היכא דתלינן שמתכוין להשביח מקחו לכ"ע נאמן וכ"ש בגיניו מקחו שמוותר והוא שאינו יודע בטיב ישראל להתכוין כדי שיקחו מקחו ממנו, אבל אם יודע שביצה שנולדה ביום טוב אסורה לא סמכי עליה".

הראב"ה אינו מחלק בין יו"ט אחר השבת לסתם יו"ט, ונראה מהתעלמותו מהגמ' בב"ק שהוא חלוק על תרוה"ד וסובר שנכרי נאמן במסל"ת אף בדאורייתא.

הבית יוסף (או"ח סי' תקיג אות ו) הביא ג"כ דברי ראשונים בנאמנות נכרי מסל"ת. ז"ל: "וכתב עוד (=המרדכי, סי' תרמ"א) שאם החזוני גוי מסיח לפי תומו דנולדה קודם יום טוב נראה דשרי הואיל ואין הגוי משביח מקחו דיותר טובים שנולדו מחדש מאותם שנולדו מערב יום טוב והוא שאין הגוי בקי בטיב ישראל אבל אם ידע הגוי דנולד אסור ביום טוב לא סמכינן עליה דמתכוין להשביח מקחו ולהתירו. וכתוב בתרומת הדשן (ח"א סי' עט) דאיירי ביום טוב דעלמא שאינו לאחר השבת דבדידיה ביצה שנולדה אינה אסורה אלא מדרבנן אבל ביום טוב שאחר השבת שאסור מדאורייתא משום הכנה לא סמכינן עליה. אמנם נראה דאם חל יום טוב בשבת וביום ראשון דהשתא הוי יום טוב שני יום טוב שלאחר השבת סמכינן אגוי מסיח לפי תומו משום דלדידן דבקיאינן בקביעא

דירחא אינו אלא מדרבנן ונראה נמי דכל שכן שני ימים טובים של ר"ה דקיימא לן נולדה בזה אסורה בזה אם הגוי מסיח לפי תומו סמכינן עליה דהכא ליכא הכנה מן התורה כל עיקר ע"כ: ואף על פי שכתב הרא"ש בתשובה כלל י"ח (סי' ט) דאין גוי מסיח לפי תומו נאמן אלא בעדות אשה בלבד וכן כתבו גם כן הרשב"א (ח"א סי' תקפ"ט) והריב"ש (סי' שעז) בתשובה כיון דמידי דרבנן הוא הסומך על דברי המרדכי לא הפסיד".

מסקנת הב"י כתרוה"ד, וע"כ לדעתו נכרי אינו נאמן בעדות על דין דאורייתא. לעומת זאת בעדות דרבנן יהיה נאמן.

אולם, הראב"ה אינו יחיד בפסיקתו שנכרי מסל"ת נאמן אף בדאורייתא. כתב באליה רבא (תקיג, יא): "ומהר"י וייל סימן קל"א ורש"ל (ביצה פ"א סי' ו) מתירים באמת בזה אפילו באיסור דאורייתא, ועוד דסברא גדולה הוא דסמכינן ארוב מוכרי ביצים שהם מנולד קודם יו"ט".

לגבי עדות ישראל מסל"ת מצאנוהו בב"ק לגבי ממון מדרבנן, לגבי אכילה בתרומה דרבנן, ולגבי עדיות אשה ובשבויה, לא מצאנו לגבי איסורים. ונראה שישראל שאינו יודע כלל לגבי מה שמעיד עליו והוא מסיח לפי תומו יהיה נאמן לפחות כנכרי.

בפסקי האור זרוע (ח"א - הלכות עגונה סי' תרצה) כתב: "הלכה רווחת היא בישראל דכל המסל"ת כשר לעדות אשה בין עכו"ם בין ישראל. ומוסיף ישראל על העכו"ם אפי' במתכוין להתיר ולהעיד כדאיתא פ' שלום ופ' בתרא דיבמות וכדאיתא בהגוזל גבי נחיל של דבורים א"ר אשי אין מסל"ת כשר אלא לעדות אשה בלבד מסקינן התם דבדרבנן מהימנא אבל דאורייתא לא - רק באשה בלבד וטעמא משום עיגונא. ומשום דדייקי

ונתן הבשר בקדרה ואין ידוע אם הדיחו אם לאו נאמן במסיח לפי תומו, ואם יודע שדרך ישראל להדיחו והיה שם אפילו נער שיודע בטיב הדחה או אפילו אם נכנס ויוצא מותר דמירתת נכרי. ויש אוסרין בזה.

היינו הטור מביא שתי דעות לגבי בשר שנמלח ואין מבורר אם בושל קודם הדחה (שאז איסור דם מדרבנן), דעת הסמ"ק שנאמן במסל"ת, ואם יודע בדין ישראל להדיח נאמן רק כשמירתת, ודעת אוסרים.

הב"י הביא מהסמ"ק (סי' רה): "אם יש גוי או גויה משמשין בבית ישראל ושמו הבשר בקדרה ולא ידעינן אם הדיחוהו או לא נאמנין במסיחין לפי תומו וכ"ש אם יודעים בטיב יהודים, ואם יש שם נער או נערה יודעינן בטיב הדחה או יוצא ונכנס מותר משום דמירתת. ועוד דיש לנו לומר דלנקיותא קפדי". ומהסמ"ג הביא שאין סומכים על דבריו של נכרי לא להיתר ולא לאיסור אלא בעדות אשה², אולם אם יודע מנהג ישראל ומירתת סומכים על דבריו. ומהריב"א הביא שאוסר הן במסל"ת והן במירתת ומתיר בטעימת קפילא.

את דעת הסמ"ק אשר שייכת לעניינינו הסביר הב"י שאין נכרי נאמן במסל"ת באיסורי תורה אלא רק מדרבנן, או שסומכים עליהם משום שמקפידים על נקיות. ולסמ"ג וכש"כ ריב"א אין סומכים כלל על נכרי מסל"ת באיסורים אפילו הם מדרבנן.

בשו"ע (יו"ד סי' סט ס"י) לא הביא את דעת הסמ"ק והרמ"א הביאו. הש"ך (ס"ק מג) באר: "או במסל"ת שהדיחו יפה – בב"י כתב דאף

ומינסבה... וכמו שאמרנו, במקרה שלפנינו לא ידעה כלל מעניין פדיוה"ב וע"כ סיפורה אפילו לאחר שנתגיירה, יהיה לפחות כנכרי. במקרה שלפנינו אם סיפרה שלא הרתה בגיורתה בסמוך לחתונה בין אם כבר התגיירה ובין אם לאו, נראה שהיא מסל"ת ואינה מבינה שיש נ"מ בכך לגבי פדיון הבן. אולם צריך לעיין אם לא היתה לה מגמה להשביח מקחה, וסיפרה שלא הרתה בגיורתה כדי שבעלה הישראלי יחפוץ בה. אמנם נראה שאם היא היתה בתולה ראיתה בצידה, ואם כבר בעולה - אין בכך נ"מ גדולה להחשיבה כיותר מתוקנת להינשא לו מאשר שנבעלה בגיורתה והרתה, וע"כ מצד זה נראה שנאמנת כמסל"ת.

הרמ"א בשו"ע (או"ח סי' תקיג ס"ו) פסק על כן: "הגה: וא"י המביא ביצים בי"ט ראשון ומסיח לפי תומו שנולדו מאתמול, מותר לסמוך עליו, (מרדכי ריש ביצה). ודוקא בי"ט שחל באמצע השבוע, אבל בי"ט שחל באחד בשבת, שאז יש לחוש שמא נולדה בשבת ואסור מדאורייתא בי"ט, אין אינו יהודי מסיח לפי תומו נאמן; ודוקא בי"ט ראשון, אבל בי"ט שני, אפילו ר"ה, נאמן, דאינו אלא דרבנן. (תה"ד סי' ע"ט)".

והמגן אברהם (ס"ק יא) העיר: "ואם הבצים של ישראל והעכו"ם מסל"ת שנולדו מאתמול ויודע שנולד אסור לישראל, עבי"ד סי' ס"ט ס"י דהפרישה וב"ח אוסרין וש"ך וט"ז מתירין ע"ש". וזהו ביאור דבריו והנ"מ לעניינינו ביו"ד סי' סט.

כתב הטור (יו"ד סי' סט): "וכתב בס' המצות (סמ"ג) ואם נכרי משמש בבית ישראל

2. ועי' שו"ת ב"ח החדשות (סי' יט) שהסתפק בכך.

חבל נחלתו

הא איכא דמוכחא מילתא דלא מכוין לכך מהימן מ"מ בי"ד כתב **סתם מסל"ת לא סמכינן עליה**. ותו דאמרינן בפרק הגוזל בתרא דאין עובד כוכבים מסל"ת כשר במילי דאורייתא אלא בעדות אשה בלבד וצ"ע בדבר עכ"ל והכי משמע מדברי הרב לקמן סעיף ג' דאפילו מסל"ת שלא להשביח מקחו לא מהני אי לאו דחולבת וע"ל סי' צ"ח ס"ק ב". וכ"כ הגר"א בסי' סט ובסי' שטז עפ"י הסוג' בב"ק. אמנם הרמ"א (יו"ד שטז, ג) התיר עפ"י עדות נכרי מסל"ת אם אינו אומר להשביח מקחו, והיינו בד"ת! והגר"א באר שלעתים סומכים עליו אף בד"ת כגון להיתר אשה וכד'. ודברים אלו מצטרפים לשיטת הראב"ה, מהר"י וייל והרש"ל שהזכרנו לעיל.

נראה ע"כ שלכתחילה הותר מסל"ת רק בדין דרבנן (אע"ג שסיעת פוסקים סוברים שלעתים נכרי נאמן אף בדאורייתא), ולפנינו חיוב מצות הפדיון שהוא מהתורה לכתחילה אינה נאמנת כשהיא מסל"ת. וע"כ בין אם סחה בגיורתה ובין אם בגירותה, כמסל"ת אינה נאמנת.

ד. עדות בגירותה על גיורתה

צריך לדון מה דין עדותה על עצמה בגירותה על גיורתה, כשמבינה את הנ"מ הדינית בכך.

בכתובות (כח ע"ב): "תנו רבנן: נאמן התינוק לומר, כך אמר לי אבא משפחה זו טהורה, משפחה זו טמאה; טהורה וטמאה סלקא דעתך? אלא, משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה, ושאלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני, ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו, אבל לא על ידי אחר. וכולן, אם היה עובד כוכבים ונתגייר,

כשיודע העובד כוכבים מנהג ישראל נאמן במסל"ת, והפרישה והב"ח תמחו עליו דהיאך שייך מסל"ת כשיודע שהאיסור והיתר תלוי בזה והב"ח הוסיף להביא ראיה מלקמן סי' צ"ח ולק"מ דודאי לא דמי לסי' צ"ח דהתם יהבינן ליה לטעום אם יש בו איסור או לאו ובלא"ה ליכא למיקם עלה דמילתא הלכך כשיודע שהאיסור והיתר תלוי בזה ודאי אין כאן מסל"ת משא"כ הכא דאפשר לומר דאע"פ שיודע מנהג ישראל מ"מ משכחת לה כגון דהסיח לפ"ת לפני אחרים שלא שאלוהו אם הדיחו והסל"ת דהדיחו, והגע עצמך דהא קי"ל דמומר לעבודת כוכבים נאמן לעדות אשה במסל"ת כמו שנתבאר בא"ע סי' י"ז ולא אמרינן כיון שיודע שהאיסור והיתר תלוי בזה חזקתו משקר אלא ודאי משכחת לה בכה"ג וזה ברור".

וכ"פ בשו"ע (יו"ד סי' שטז ס"א) שאין נכרי נאמן אפילו מסל"ת על בהמה לומר שביכרה כדי לפטור ולדה הראשון מבכורה וע"כ הוא בספק.

ובאר הש"ך (ס"ק ב): "ואפי' אם העובד כוכבים מסיח לפי תומו כו' – דלהשביח מקחו אומר כן דבהמה שבכרה קונים אותה ביוקר מפני שחלבה היא טובה יותר ממבכרת ועוד שידועים בה שתסתכן בלידה עכ"ל עט"ז וכ"כ הב"ח. אבל הדרישה כתב דהיכא דאיכא משום להשביח מקחו פשיטא דלא מהימן אלא אפי' במסיח לפ"ת אפי"ה אינו נאמן דלא עובד כוכבים נאמן במסיח לפ"ת אלא באיסור דרבנן עכ"ל. וכן בפסקי מהרא"י סי' ק"ל וז"ל ומטעם דעובד כוכבים מסל"ת לא מלאני לבי לסמוך עליה לחודיה ואף ע"ג דמשמע שפיר באשר"י פ"ג דבכורות דהא דלא מהימנינן עובד כוכבים מסל"ת היינו טעמא משום דתלינן להשביח מקחו קמכוין

עקיבא אומר אם מותר לו מותר לכל אדם
אם אסור לו אסור לכל אדם.”

הר"ש על המשנה בטהרות (פ"ח מ"א)
גורס כך: "וכן עובד כוכבים שנתגייר והיה לו
יין ואמר ברי לי שלא נטמא בזמן שהוא עשוי
ע"ג אחרים אסור לו ואסור לכל אדם ע"ג
עצמו מותר לו ואסור לכל אדם. ר' עקיבא
אומר אם מותר לו מותר לכל אדם ואם
אסור לכל אדם אסור לו". ומפרשה: "וכן
עובד כוכבים שנתגייר לענין נסך נקט ליה
כגון שהיתה לו גת בעוטה שנתעסק בה עובד
כוכבים קודם שנתגייר זה והוא אמר ברי לי
שלא התחיל למשוך בידו”.

נראה מהברייתא שמח' ת"ק ור"ע היא
דוקא על שימת לבו באיסורים בעודו נכרי,
אבל על עצם נאמנותו אין ספק. ולפי"ז
במקרה כגון שלנו שמה שמעידה עליו אינו
עניין הלכתי תהא נאמנת.

וכן נראה להוכיח משו"ת מהר"ח אור
זרוע (סי' צא) אשר דן לגבי אנוסים שהעידו
שראו בעודם אנוסים שפלוגי נהרג וע"כ
אשתו מותרת. וז"ל:

”האנוסים שחזרו והעידו כשחזרו שבעודם
בין הגוים ראו את הח"ד שמעון בן ה"ד יעקב
הרוג מוטל לפני פתח ביתו. נראה אפילו אם
יתברר שאכלו נבילות לתיאבון שנאמנים כיון
שעתה חזרו והם כשירים בברור עתה
מעידים האמת. ולא בעינן בהא תחלתו
בכשרות כי אם היכא דבעינן עדות בכשרים
וגזירת מלך היא. **אבל הכא לא בעינן עדות
רק שנדע שכך הוא האמת כמו שאומר עתה.
ואפילו אם בעודו אנוס לא היה נאמן אפילו
במסיח לפי תומו.** כאשר הביא מורי הר"ד
יחיי' מדברי רבינו אבי העזרי זצ"ל דרפיא
בידיה אם ישראל פסול מסיח לפי תומו כשר
לעדות אשה עכ"ל. נראה דזהו משום כיון

עבד ונשתחרר – אין נאמנים. ואין נאמן
לומר דרך היה לפלוני במקום הזה, מעמד
ומספד היה לפלוני במקום הזה. רבי יוחנן בן
ברוקא אומר: נאמנים”.

בגמרא דנו על הבריתא כך: "ר' יוחנן בן
ברוקא אהייא? אילימא אסיפא, אפוקי ממונא
הוא! (= וע"א אינו נאמן בממון וכש"כ נכרי
שנתגייר) אלא ארישא. וכולם, אם היה עובד
כוכבים ונתגייר, עבד ונשתחרר – אין נאמנין,
ר' יוחנן בן ברוקא אומר: נאמנין. במאי
קמיפלגי? ת"ק סבר: כיון דעובד כוכבים הוא
לא הוה דייק, ורבי יוחנן בן ברוקא סבר: כיון
דדעתיה לאיגורי מידק הוה דייק”.

מתבאר כי נחלקו על עדות בדיני
איסורים. ולדעת חכמים אינו נאמן ולדעת
ריב"ב נאמן. אבל נראה שמחלוקתם היא
רק האם בקיאותו בגיותו תועיל אף
בגירותו, אולם אין ספק בנאמנותו עתה.
ולפי"ז במקום שהוא מעיד על דבר שאין
צורך בהבחנה איסורית יהיה נאמן. וכך
המקרה שלפנינו שאין הספק אם היה הריון
או מיא בעלמא וכד'. אלא הספק שלפנינו
אם הרתה בנכריותה, וע"כ נראה שאם
הסבירו לה את הנ"מ ההלכתית שתהא
נאמנת לומר בגירותה אם היה לה ולד או
הריון בגיותה, ולפי"ז יצטרכו לפדות או
שלא לפדות את הבן.

וכן נאמר במסכת גרים (פ"א ה"ה): "גר
שנתגייר והיו לו יינות ואמר בריא לי שלא
נתנסך מהן, מותרין לו ואסורין לאחרים. רבי
עקיבא אומר מה אם לאחרים אסורין, קל
וחומר לעצמו, ואם אמר על גבי פלוני חבר
נעשו בטהרה הרי זה נאמן". וכן בתוספתא
(טהרות פ"ט ה"ז): "גוי שנתגייר והיה לו יין נסך
ואמר בריא לי שלא נטמא בזמן שלא נעשה
על גבי אחרים אסור לו ואסור לכל אדם, ר'

חבל נחלתו

בפני נכתב בפני נחתם כ"ש דלא בעינן תחלתו בכשרות. ה"ה כאן כיון דאפילו פסולים נאמנים להעיד בתורת עדות שמת בעלה ואפילו היא עצמה היכא דלא אמרה בדדמי דלא בעינן תחילתו וסופו בכשרות... מתבאר מדבריו חילוק עקרוני בין מקום הצריך עדות וע"כ צריכים תחילתו וסופו בכשרות לבין מקום שצריך בירור האמת וכאן אפילו אך סופו בכשרות נאמן. וה"ה למקרה דנן.

ועי"ע בפתחי תשובה אה"ע (סי' יז ס"ו) שהביא כמה תשובות אחרונים המסכימות לדברי הר"ח או"ז. ומדבריהם נלמד לגבי דין שאי"צ בעדות אלא די בבירור מילתא בעלמא, וע"כ אף פסולי עדות כשרים. ועי' בכללי הרא"ש לעד אחד באיסורין (גיטין פ"ה ס' ח ואילך) ממנו עולה שאם מעידה כע"א באיסורין אין חשש נגיעה ונאמנת.

מסקנות

- א. הבעל מישראל, אם מעיד על בתוליה בנישואיו מחייב את בנו פדיון.
- ב. האם הגיורת מסיחה לפי תומה לכתחילה אינה נאמנת לא בנכריותה ולא ביהדותה על כך שבנה בגירותה יתחייב פדיון, ובדיעבד בשעת הדחק נאמנת בהסתמכות על סיעת הפוסקים שסוברים שנאמנת אף בדאורייתא.
- ג. אם למדה ביהדותה על פדיון הבן, וטענה שלא הרתה בגיותה, נראה שנאמנת לחייב את בנה בפדיון.*

דהוא יודע ענינו שאפילו למי שאין אנו מאמינים בתורת עדות להתייר אשה נאמן לנו במסיח לפי תומו. ולכך הוא מסיח לפי תומו כדי שנאמין לו והוא מתכוין לקלקל. וכן כתב אבא מארי זצ"ל בכמה מקומות בשמו דגוי מסיח לפי תומו כשר הוא והוא שאינו יודע בטיב ישראל כלל. ואע"ג דאשכחנא דישאל מסיח לפי תומו כשר בדבר שאינו נאמן להעיד. כההיא דפ"ב דכתובות (כ"ו א') דאמר זכורני כשאני תינוק ומורכב על כתיפו של אבא וכו' והעלהו רבי לכהונה על פיו. וההיא דאמר (ב"ק קי"ד ב') פעם אחת נשבינו אני ואמי לבין הגוים ויצאתי לשאוב מים ודעתתי על אמי וכו' והשיאו רבי לכהונה על פיו. אלמא דלא אמרינן הכי התם ישראל כשר הוא ואינו חשוד לקלקל. ולעדות הוא פסול מגזירת מלך שהתורה פסלה קרובים ואדם קרוב אצל עצמו ואמו. או שמא אין לחלק כך משום הכי רפי' ביד הגאון. אבל כאן שהוא מעיד עתה אחר שחזר מה שראה בסורו ועתה אומר האמת. אע"פ שבשעת ראיית העדות לא היה כשר נראה דנאמן. **כיון דלא בעינן עדות כשר דאפילו היא עצמה נאמנת** לומר מת בעלה היכא דלא אמרה בדדמי. וכן פי' ר"י זצ"ל פ"ב דגיטין (כ"ג א' ד"ה ה"ה). דגרסינן התם ה"ה אע"ג דלא חזר ונתפתח. והא דאמר ביש נוחלין (קכ"ח א') היה יודע לו עדות עד שלא נסתמא ונסתמא פסול לעדות. שאני הכא גבי גט דאפילו האשה עצמה נאמנת. תדע דאפילו סומא מעיקרא קאמר הכא. אלא סומא אמאי לא עכ"ל. אלמא כיון דלא בעינן כשירי עדות. ואפילו פסולים נאמנים להעיד בתורת עדות

* הערת הגר"י אריאל רב העיר רמת-גן: נראה לענ"ד שאם הבעל מאמין לאשתו הגיורת שמעולם לא הרתה הוא חייב בפדיון בנו (עיין קידושין סה א).